

Els anells de Saturn

Una peregrinació anglesa

W. G. Sebald

Traducció d'Anna Soler Horta

FLÂNEUR. Barcelona 2020

Good and evil we know in the field of this world grow up
together almost inseparably.

JOHN MILTON, *Paradise Lost*

Il faut surtout pardonner à ces âmes malheureuses qui ont élu
de faire le pèlerinage à pied, qui côtoient le rivage et regardent
sans comprendre l'horreur de la lutte et le profond désespoir
des vaincus.

JOSEPH CONRAD

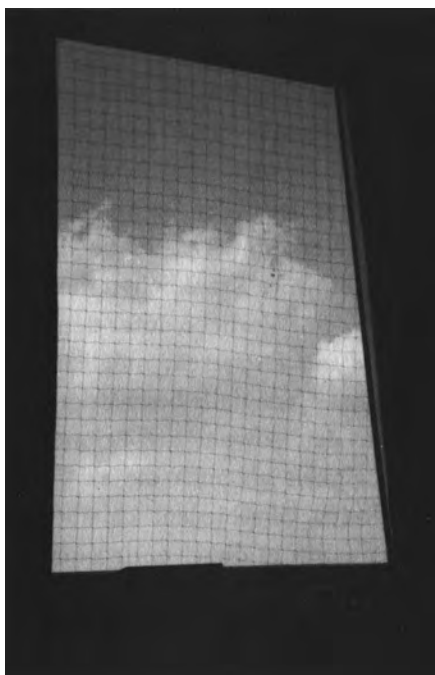
a MARGUERITE PORADOWSKA

Els anells de Saturn estan compostos per cristalls de gel i, su-
posadament, per partícules de pols de meteorit que descriuen
òrbites circulars al voltant de l'equador del planeta. És proba-
ble que siguin fragments d'una antiga lluna situada massa a prop
del planeta que es va desintegrar per efecte de les forces de
marea (→ límit de Roche).

Brockhaus Enzyklopädie

L'agost del 1992, quan la canícula començava a declinar, vaig emprendre un viatge a peu pel comtat de Suffolk, a l'est d'Anglaterra, amb l'esperança de sostreure'm al buit que s'estava emparant de mi després d'haver enllestit una feina molt absorbent. Aquesta esperança es va fer realitat fins a cert punt, ja que poques vegades m'he sentit tan lliure i despreocupat com aleshores, caminant durant hores i dies seguits per aquells paratges en part deshabitats que voregen el mar. Ara em pregunto, tanmateix, si no està justificada l'antiga superstició segons la qual som més propensos a contreure determinades malalties de l'esperit i del cos sota el signe de Sírius. En tot cas, des de llavors vaig estar capficat en el record de l'agradable sensació de llibertat i, alhora, en el de l'horror paralizant que em va assaltar més d'una vegada veient que fins i tot en aquella regió apartada les traces de la destrucció es remunraven a un passat llunyà. Potser va ser per això que, just quan feia un any de l'inici del viatge, em van ingressar, en un estat d'immobilitat gairebé absoluta, a l'hospital de Norwich, la capital de la província, on, almenys de pensament, vaig començar a redactar les pàgines que segueixen. Recordo ben bé que, així que

em van haver traslladat a la meva habitació, situada a la vuitena planta de l'hospital, vaig ser pres de la idea que les extensions de terreny de Suffolk que havia recorregut l'estiu anterior s'havien contret definitivament en un sol punt cec i sord. En realitat, l'únic que veia des del llit era un pany de cel incolor emmarcat dins la finestra.

El desig, que em venia sovint al llarg del dia, de donar un cop d'ull per aquella finestra d'hospital, coberta amb una curiosa xarxa negra, per assegurar-me que la realitat no havia desaparegut per sempre, tal com temia, es tornava tan intens quan es feia fosc que, després d'haver aconseguit, mig de bocaterrosa mig

de costat, lliscar per la vora del llit i arribar a la paret de quatre grapes, em posava dret, malgrat els dolors que això em causava, agafant-me com podia a l'ampit de la finestra. En la postura convulsiva d'una criatura que es dreça per primer cop, em recolzava al vidre i no podia evitar pensar en l'escena en què el pobre Gregor, amb les potetes tremoloses, s'enfila pel respatller de la butaca, mira per la finestra de la seva cambra i s'adona que amb prou feines recorda, com diu el llibre, l'alliberació que havia estat per a ell en altres temps esguardar el carrer. I de la mateixa manera que els ulls entelats d'en Gregor ja no reconeixien el tranquil Charlottenstraße, on vivia amb els seus des de feia anys, i el confonia amb un desert gris, també a mi la ciutat familiar, que s'estenia des dels patis d'accés a l'hospital fins a l'horitzó, se'm revelava del tot estranya. No em podia imaginar que, entre els murs entrecavalcats d'allà baix, s'hi pogués bellugar res, sinó que era més aviat com si contemplés, des de dalt d'un penya-segat, un mar de pedra o un terregaller, d'on emergien, com enormes blocs erràtics, les masses tenebroses dels edificis d'aparcaments. A aquelles hores apagades del vespre no es veia cap vianant en tota la rodalia, tret d'una infermera que just llavors travessava la desoladora zona enjardinada de l'entrada de l'hospital per incorporar-se al torn de nit. Una ambulància amb llum blava es dirigia, tombant a poc a poc en cada cantonada, del centre de la ciutat al servei d'urgències. El so de la sirena no arribava a la meva habitació. A aquella altura estava envoltat

d'un silenci quasi absolut i, per dir-ho així, artificial. L'únic que sentia era el corrent d'aire que fregava el sòl i picava contra la finestra i, de tant en tant, quan aquesta remor s'apagava, el brunzit a les orelles que no cessava mai del tot.

Ara que començo a passar en net les meves notes, més d'un any després que em donessin d'alta de l'hospital, no paro de pensar que, mentre jo mirava per aquella finestra de la vuitena planta com la ciutat se submergia en el crepuscle, en Michael Parkinson encara vivia a la seva casa estreta de la Portersfield Road, segurament atrafegat com gairebé sempre preparant un seminari o treballant en el seu estudi sobre Ramuz,¹ al qual feia anys que esmerçava esforços. En Michael tenia prop de cinquanta anys, estava solter i era, em penso, una de les persones més innocents que he conegut mai. Res li era més aliè que l'interès personal, res el preocupava tant com complir el seu deure, la qual cosa li resultava cada cop més difícil tenint en compte les circumstàncies actuals. Però el que el distingia per damunt de tot era una austeritat que alguns titllaven d'excèntrica. En una època en què la majoria de gent necessita consumir sense parar per sobreviure, en Michael no anava a comprar gairebé mai. Des que el coneixia portava una jaqueta blau marí o una d'un marró vermellós, i quan les mànigues se li desgastaven o tenia els colzes

¹ Charles Ferdinand Ramuz (Cully, 1878 - Pully, 1947), escriptor suís d'expressió francesa. Va viure a París entre 1902 i 1914, i quan va tornar a Suïssa, va participar en la revista literària *Cahiers Vaudois* (1916). Va conrear tant la poesia com la narrativa i l'assaig. (Totes les notes són de la traductora.)

arrossinats, ell mateix agafava fil i agulla i hi cosia un pedaç de cuir. Diria que fins i tot es girava el coll de les camises. Durant les vacances d'estiu en Michael solia fer llargs viatges a peu, relacionats amb la seva recerca sobre Ramuz, pel Valais i el cantó de Vaud, de vegades també pel Jura i per les Cevenes. Quan el veia tornar d'un d'aquests periples o observava la seriositat amb què exercia la seva feina, sovint em feia la impressió que havia trobat la felicitat en una forma de modèstia que als nostres dies és quasi impensable. De sobte, però, el maig passat em vaig assabentar que en Michael, que ningú no veia des de feia uns dies, havia aparegut mort al llit, ajagut de costat, tot rígid i amb unes estranyes taques vermelles a la cara. L'autòpsia va determinar *that he had died of unknown causes*, un veredict al qual vaig afegir per a mi mateix: *in the dark and deep part of the night*. Segurament a qui més va colpir el fort impacte que ens va causar el decés inesperat d'en Michael va ser a la Janine Rosalind Dakyns, professora de filologia romànica també soltera; de fet, va encaixar tan malament la pèrdua d'en Michael, a qui l'unia una mena d'amistat de la infantesa, que, unes setmanes després de la mort de l'amic, ella mateixa va sucumbir a una malaltia que li va destrossar el cos en molt poc temps. La Janine Dakyns, que vivia en un carreró a tocar de l'hospital, havia estudiat a Oxford, com en Michael, i al llarg de la seva vida havia desenvolupat un saber, en certa manera privat, de la novel·la francesa del segle XIX, desproveït de tota vanitat intel·lectual i basat sempre en

els detalls obscurs més que en l'evidència, en particular en relació amb Gustave Flaubert, que era, de lluny, el seu escriptor predilecte i del qual em citava, sempre que en tenia l'oportunitat, llargs passatges de la seva correspondència, composta de milers de pàgines, que no deixaven mai de sorprendre'm. D'altra banda, la Janine, que quan exposava les seves idees queia en un estat d'exaltació gairebé preocupant, havia intentat estudiar a fons, posant-hi tot l'interès personal possible, els escrúpols literaris de Flaubert, una por de la falsedat que, com ella acostumava a dir, el mantenia encadenat al sofà durant setmanes i mesos, turmentat per la idea que mai més no podria escriure ni mitja ratlla sense comprometre's sense remei. En moments com aquests, explicava la Janine, Flaubert no tan sols pensava que era impossible tornar a escriure res, sinó que estava convençut que tot el que havia escrit fins aleshores no era més que una successió d'errors i de fal·làcies imperdonables de conseqüències imprevisibles. La Janine afirmava que aquests escrúpols eren deguts a l'embajament progressiu i imparable que l'escriptor havia vist arreu i que, segons creia, ja havia irromput dins seu. Era, se suposa que va dir una vegada, com enfonsar-se en la sorra. Per aquesta raó, sostenia la Janine, la sorra tenia un paper tan significatiu en el conjunt de la seva obra. La sorra ho conqueria tot. Grans núvols de pols, deia la Janine, travessaven tothora els somnis diürns i nocturns de Flaubert; s'aixecaven sobre les àrides planes del continent africà i corrien cap al nord a través del